

MIT JELENT SZÁMUNKRA AZ ERDŐREZERVÁTUM?

Az alábbiakban az erdőrezervátum fogalmának szakmai álláspontunkat tükröző meghatározását adjuk. Meggyőződésünk, hogy ez az értelmezés összhangban áll az erdőrezervátumokra vonatkozó jogszabályok szándékával, szellemével és betűjével, továbbá összhangban áll az Európai Erdőrezervátum-kutatási Hálózat állásfoglalásával is, emellett a jogszabályi definíciót alapvető szakmai kérdésekkel egészíti ki.

Erdőrezervátumnak nevezzük az olyan törvényi oltalom alatt álló erdőterületet, amelynek egy jól meghatározott részén – az ún. magterületen – engedélyezett kutatás kivételével minden emberi tevékenységet beszüntettek annak érdekében, hogy az erdő természetes fejlődési folyamatai hosszú távon szabadon érvényre juthassanak és tanulmányozhatóvá váljanak. A magterületet övező védőzóna a környező területeken fellépő közvetlen emberi behatások ellen véd, emiatt az erdőrezervátumnak nélkülözhetetlen része. A természetvédelmi oltalom az erdőrezervátum létrehozásának és fenntartásának nem végső célja, hanem előfeltétele. Az erdőrezervátumot elsősorban az különbözteti meg a természeti értékek megőrzését szolgáló más védett erdőterületektől, hogy a védelem nyújtotta feltételek között a természetes erdőfejlődés megismerését szolgáló hosszú távú megfigyelések színtere.

Ideális esetben az erdőrezervátumokat kiterjedt erdőtümb belsejében elhelyezkedő, kellően nagy területű és hosszú ideje bolygatatlan őserdőszerű állományokban kellene kijelölni. Ennek azonban Európa változatos és kizsákmányoló jellegű tájhasználati múltjából adódóan nincs már realitása, hiszen az ősi erdők jelentős része teljesen elpusztult, a megmaradt erdők legtöbbje fragmentálódott, összetételében és szerkezetében erősen kiélt és átalakított. Ezért Európában ma már minden olyan területet indokolt lehet erdőrezervátummá nyilvánítani, amelyen hosszabb ideje tudatos emberi beavatkozástól – elsősorban is fatermesztés célú hasznosítástól – mentes természetközeli erdőállomány maradt. Ezek az erdőterületek a természetes erdők (erdő ökoszisztémák) lehető legjobb természetes referenciájaként érdemesek „örök” megőrzésre és tanulmányozásra.

Az erdő természetes fejlődési folyamatainak ismerete lehetővé teszi, hogy egy korszerű erdőgazdálkodás a mai gyakorlatnál jobban építsen a természet folyamataira. Az erdőrezervátum tehát egyfajta ta-

nulóműhelyként szolgál. A tanulást szolgálhatja az is, ha az erdőrezervátum bolygatatlan területén végzett megfigyeléseket a hasonló természeti viszonyokkal és hasonló faállománnyal jellemzett állományokban végrehajtott erdőművelési kísérletek egészítik ki. Ilyen kísérletekre többek között a magterületet körülvevő ún. védőzóna erdőterületei is lehetőséget adnak.

Az erdőrezervátumok fontos kapcsot képeznek a múlttal, mert gyakran alapvető erdőtörténeti, tájhasználati állapotokat őriznek. Egyesek jól mutatják a természetes, emberi beavatkozástól mentes erdők képét, ezért alkalmasak a természetes erdők, az erdők természetességének tudományos alapokon nyugvó meghatározására. Mások még élő tanúi régebbi, ma már elfelejtett erdőhasznosítási, gazdálkodási formáknak, amelyek nyomait és következményeit különleges erdőszerkezeti formákban észlelhetjük. Mások a hagyományosan elterjedt erdőgazdálkodás felhagyása után beindult természetes erdőfejlődés képet mutatják. A spontán erdőfejlődés által létrehozott erdőszerkezeti elemek megléte és bizonyos védendő élőlénycsoportok megjelenésének, fennmaradásának kapcsolatait feltáró vizsgálatok a hatékony természetvédelmi kezelések kidolgozásához is nélkülözhetetlen tudományos ismereteket szolgáltathatnak.

Az erdőrezervátumokban végzett megfigyelések és vizsgálatok tudományos leírása, részletes dokumentálása és publikálása, valamint a rezervátumokban folytatott munka és eredmények hazai és nemzetközi bemutatása az erdőrezervátum-program kiemelkedően fontos feladata, amely nagy mértékben elősegítheti a hazai szakmai körök, valamint a közvélemény erdőképének és erdőtörténeti, ökológiai ismereteinek elmélyítését.

Az erdőrezervátum-programban kitűzött hosszú távú célok megvalósulását jogi eszközökkel, a szükséges szervezeti, személyi és anyagi feltételek biztosításával, egy hosszú távú kutatási koncepció következetes érvényesítésével és az eredmények széleskörű bemutatásával érhetjük csak el.

Sopron – Budapest – Vácrátót, 2001. október 19.

**Bartha Dénes, Bidló András, Borhidi Attila, Bölöni János,
Czajlik Péter, Horváth Ferenc, Kovács Gábor, Mázsa Katalin,
Somogyi Zoltán, Standovár Tibor**